

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

לך לך יב יג

אונקלוס

שני בעבורך ותיחה נפשי בגללך : יד ויהי
 כבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את
 האשה כי יפה הוא מאד : טו ויראו אתה
 שכי פרעה ויהללו אתה אל-פרעה ותקח
 האשה בית פרעה : יו ולאברהם היטיב
 בעבורה ויהי-לו צאן-ובקר וחמורים
 נעבדים ושפחת ואתנת וגמלים : יז ויגוע
 יהודה את-פרעה ננעים גדלים ואת-ביתו
 על-דבר שכי אשת אברהם : יח ויקרא
 פרעה לאברהם ויאמר מה-זאת-עשית לי
 למה לא-הגדת לי כי אשתך הווא :
 יט למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה
 לי לאשה ועתה הגה אשתך קח וליך :
 כ ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו
 ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו : א ויעלו
 אברהם ומצרים הוא ואשתו וכל-אשר-לו
 ולוט עמו הנגבה : ב ואברהם כבר מאד במקנה
 בכסף ובהב : ג וילך למסעיו מנגבוער-
 בית-אל עד-המקום אשר-תיה שם אהלה
 בתחלה בין בית-אל ובין העי : ד ואל-
 מקום המובח אשר-עשה שם בקראשנה
 שלישי ויקרא שם אברהם בשם יהוה : ה ונס-
 ללוט קהלך את-אברהם הנה צאן-ובקר
 ואת-הלים : ו ולא-נשא אתם הארץ לשבת
 יחדו כי-תיה רכושם רב ולא יכלו לשבת

לך בדילה ותתקיים נפשי בפתחמיוכי :
 יד נהנה כד-עאל אברהם למצרים ותזו
 מצדאי ירה-אתהא ארי-שפירא היא
 לתרא : טו ותזו יתה רברבי פרעה ושכחו
 יתה לפרעה ואדברת אתהא לבית פרעה :
 טז ולאברהם אושיב בדילה ותזו-לידה
 עאן-ותורין נחמדין ועבדין ואמהן ואתנן
 ונמלין : יז ואיתי יי על-פרעה ומכתשין
 רברבין ועל-אנש ביתיה על-עיסק שכי
 אתת אברהם : יח וקרא פרעה לאברהם
 ואמר מה-דנא עבדת לי למה לא-הויתא
 לי ארי אתמך היא : יט ולמה אמרת
 אחתי הוא ודברית יתה לי לאנתו ובען קא
 איתמך דבר ואיזל : כ ופקיד עלוהי פרעה
 גוברין ואלוויא יתיה ות-איתתיה-נת-כל-
 דליה : א וסליק אברהם ומצרים הוא
 ואתתיה וכל-דליה ולוט עמיה לדרומא :
 ב ואברהם תקיף דחדא בביערא בבספא
 ובהבא : ג ואול למטלנוהי מדרומא ועד-
 בית-אל עד-אתרא דפרסיה תמן משכניה
 בקדמיתא בין בית-אל ובין עי : ד לאתר
 מדבחה די-עבר תמן בקדמתא וצלי תמן
 אברהם בשמא דיי : ה ואף ללוט דאזיל
 עם-אברהם הו עאן-ותורין ומשכנין :
 ו ולא-סוברת יתהון ארעא למיתב בחדא

יחדו רשי

ארי

יתג לי מתנות : (יד) ויהי כבוא אברהם מצרימה : היכלו נחמד כבואם חזריוה אלל למד שהטמין אותה בתיבה ועל די שתבעו
 את המכס פתחו וראו אותה : (טו) ויהללו אותה אל פרעה : הללוה בתיבה לומר הגנה זו לעלך : (יז) ולאברהם היטיב
 פרעה בעבורה : (יז) ויגועה וגובר : כמדת ראתן לקח שהעמיש קשה לו כראשית רבה : ואת ביתו כתרומתו ועל אינה
 ביתי

למימיך כחיה ארום הנה קנינהו סגי ולא יכילר למימיך
 פחדא : ו ותורה בייגו בין רעאי עמיה דאברם ובין
 רעאי גיהנה דלוט דרעאי דאברם הוה סיפקדו מנה לא
 מרובו כגענאי ובקריאי דעד גרו אית להוים רשותא
 בארעא ונחיו זמיון בעריהו דלא יכילו גודרה עד
 לתו אמיין לומר פרעהו ורעי דלוט הוה ספקרו נאולין
 נאכלין בתקלי כגענאי וקרנאי דעד גרו ימכו בארעא :
 ח ואמר אברם ללוט לא בען תחי מצותא בינא
 בקינך ובין בעותי ובין בעותך ארום גרברין אחין אבתא :

ירושלמי
 ואידכרת איתחיא לפלמין דפרעה : סוגרתהו
 ונתנה בייגו בין בעני נכסוי דאברם ובין בעני נכסוי דלוט
 בעני דאברם ונתנו זמיון בעריהו עד ומן נדעו ארין
 לאמר מרעי בעני דלוט לא הונו זמיון בעריהו אלא
 ספקרו נאולין ברם ספקרו הונו בעני דאברם בין אברם
 צדקיא ריבוניהו ל איתחכוו לגענאי ולקרנאי עד בען
 אית להו נשו בארעא :

ט הלא כל ארעא קדמך אתפרש גרו מיני ואם אנת לצפונא ואנא לצפונא :
 ונתק לוט יר עינו לוגו נתקא ית כל מישר ידנא ארום כולה בית שקיאי קדם עד לא סבל : ו ברוגיה ית
 קדום ורת עמודה הנה ארעא ההיא משקתא באילנא בגינהא ד"י ובעלתא בארעא דמגבים משלך ליצער :
 יא וקבר ליה לוט ית כל מישר ידנא ונטל לוט ממדינתא ואתפרשו אינש מעל אחיו : יב אברם יתיב
 בארעא ובען נלוט יתיב בקרוני מישרא ופרס למשכניה עד קדום : יג ואנשין דקדום גישין בסמיהו דין לדן
 ותיבין בגפהו בגלוי עריהא ושריות אדם זבאי ופלתו פולחנא נכבדא וקרדו לשמא בין לתבא : יד י"י יתמר
 לאברם כמר דאתפרש לוט מניה וקוף קרו עינך ותחמי טו אתרא דאנת סמן לצפונא ולקרומא ולמדינתא ולמערבא :
 טו ארום ית כל ארעא דאנת חמי לד אמנינא ולכנך עד עלמא : טז ואשרי ית כנך סגיאן בעשרא דארעא

ההיכמא

רש"י

פתרומו : מקדם . כפע מאלל אכרס (מזרח) והכל לו למערכו של אכרס נמאל כפע נמזרח למערב . ומדרש הגדה הפיש
 עמו ומקדומו של עולם אמרתי אפשי לאכרס ולא כאליו : (יב) וואתל . כט אהלים לרועי ולמקנהו עד סדום : (יג)
 ואנשי סדום רעים . ואף על פי כן לאכמע לוט מלשכון עמם . ורכותינו (יומא ל"ח) למדו מכלן (משלי ט) שם רשעים
 ירקס : רעים וחטאים . (סנהדרין קט) העיס כפוסס וחטאים כמנונס : לה מאוד . יומעים רכוסס ומתכוונים למרוד בו :
 (יד) אחריהפרד לוט . כל און סרשע עמו היה הדבור פורש עמו : (ולעיל שהיה לוט חלנו וכתוב וירא ח' אל אכרס כחותן
 שגש

באר רחובות דקרוקי רש"י

אל) : (ה) כושום דמלת נשא כמסך לוכיהו (ער האט ניט גקענט דר לידן) ומלת ארץ תכנה במקרא על הרום כלסון נקיבה ואל"ס כסתרי
 להדי לכן קאמר רש"י שזריכין להאיך בקרא מלת מרעה ויהריהו כלו כתיב ולא נשא איתס מרעה הארץ (דער וואדפון די ערד האט ניט
 קענין דר לידן) ולפי זה מלת כשא קאי על מלת מרעה הכסירה בקרא וכנן הוא דמלת מרעה גס כן לשון וכר הוא : (ו) רש"י הודיעך כוס
 דמלת ואיבינה לשון הפעילה הוא (אין ווילעיד מאכעבעטין) כמו מלת ואשמאלה (אין ווילעידן וואסן לינקן) והדר מקשה את עצמו
 חלס

מכלל יופי

והרבו נאמר כן : (ט) (ואימנח) בנח היוד פירושו אלך אני
 לצר ימין ושרשו ימין בשקל כראשית לב (ואיטיבה עמך) :
 (ואשמאלה) הראוי הלא כהנועה ואף על פי שאינה שרשית
 ותכין שהמלה כה ארבע אותיות והוא הנכון בעיני כירא
 מצאנו אות נוספת נעה בתוך אותיות השרש כ"א עורא'
 לצדי'יש (הדבר) ואולי היא מלה מורכבת . (י) ככף
 הירדן תרגום מיער ידנא : (כיכלה משקה)
 אמר כלה אחר שאמר כל
 להגיד יר' הגבר אן עשיני . ומקשה הולסס תחת עס התאר

וענינו בעלת משקה רוצה לומר (כל מלכי גוים כלם) .
 ארץ כחלי מים : (באברה צוער) רהא כהא
 שחול ח (הנעבת עמכרה)
 וזולתה הכף איננה נוספת כאשר חשכו כיכף כאכה לנכח
 היא ככל הנמצא וכנגד יודע המקום ידבר וכן כף בערכך
 כנגד הכהן ידבר כמו שאמר ויקראנו (בערכך הכהן) ואמר
 כי עד צוער היה המקום משקה : (יב) (ואהל עב סדוק) פי'
 נטה אהלו כלו' נוטה אהלו ממקו למקו' ולא קבע לרמקום
 עד שבא א סדום . (יד) (צפונה) ידוע והיא הפאר הישמאית
 ונקראת

עד-עולם : טו ושמתי את-זרעך בעפר
הארץ אשר אס-יובל איש למנות את-עפר
הארץ גם זרעך ימנה : יז קום
החולד בארץ לארבה ולחבה כי לך
אתנה : יח ויאהל אבכם ויבא
ושב באלני ממרא אשר בהבדון ויבן-שם
מוצב ליהוה : פ א ויהי בימי אמרפל
מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר
מלך עילם ותרעל מלך גוים : ב עשו
מלחמה את-ברע מלך סדם ואת-ברשע
מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר
מלך צבאים ומלך בלע היא צער : ג כל-
אלה חברו אל-עמוק השדים הוא גם
המלח : ד שתיים עשרה שנה עבדו את-
כדרלעמר ושלש-עשרה שנה מרדו : ה
ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמקבים
אשר אתו ויכואת-רפאים בעשתרת קרנים
ואת-הזונים בהם ואת האימים בשורה
קריתים : ו ואת-החרי בהרדס שעיר עד
אל פארן אשר על-המדבד : ז וישבו
ויבאו אל-עין משפט הוא קדש ויכו את-
כל-שדה העמלקי וגם את-האמרי הישב
במצצן תמר : ח ויצא מלך-סדם ומלך
עמרה ומלך אדמה ומלך צבאים ומלך בלע
הוא

ורביע יד

צבאים קרי

ש

צבאים קרי

עד-עלמא : טו ואשוי ית-בך סגיאין
כעפרא דארעא כמא דלית-איפשו לגבו
לממני ית-עפרא דארעא אף בך לא
יתמונן : יז קום הלך בארעא לאורכה
ולפותיה אדילך אתניגה : יח ופרס אבכם
דאתא ויתיב במישרי ממרא די בחברון ויבא
תמן מדבחה קדם-י : א והנה ביומי
אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר
כדרלעמר מלכא דעילם ותרעל מלכא
דעממין : ב סדרו קרנא עם-ברע מלכא
דסדום ועם-ברשע מלכא דעמורה שנאב
מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבויים
ומלכא דבלע היא צער : ג כל-אילן
איתכנשו למישר חקליא הוא אתר ימא
דמלחא : ד תרתא עשרי שנין פלחוינת
כדרלעמר ותלת-עשרי שנין מרדו : ה
ובארבע עשרי שנין אתא כדרלעמר
ומלכויא דעמיה ומחו ית-ניבתיא די
בעשתרת קרנים וית תקיפניא דבהמתא
וית-אמתני דבשורה קריתים : ו וית-
חוראי די דבשוריא דשעיר עד מישר פארן
דסמוך על-מדבדא : ז ותבוא אתול מישר
פילווג דינא היא דקס ומחוינת כל-חקלי
עמלקאה ואף ית-אמראה דיתיב בעין-
נדי : ח ונפק מלכא דסדום ומלכא

דעמורה

דש

שנה כשרה וק"ל : (טו) אשר אס יובל איש כעס שתי חמסר לעמר ליומית כן זרעך לא ימנה : (יח) כמרא - טס
סדם : (א) אמרפל - הוא נמרוד שחמר לחברה סול לתוך ככסן האש : (ב"ד) מלך גוים - מקום ישטמו גוים על טס
שנתכננו שמה מנה חומות וחקומות והמליכויים עליהם וטנו תרעל כראשית רבה : (ברע) דעלשמיסרעלסריות : ברשע -
טנתעלה

דחיק
חוקה
ותיב
לערא
דעילם
קרנא
מלכא
דממין
הוא א
שנין
דעמין
דבחה
דבטון
סדרו
נבוי
מקלי
(טו)
סיער
לעמו
עברו
קורא
כרנא
חכל
ועליו
אנקרא
כאל
נקרא
על ה
(טו)
כמו
ערו
(ח)
היה כ
א י
גויס
אל
הערו
הבפל
ש